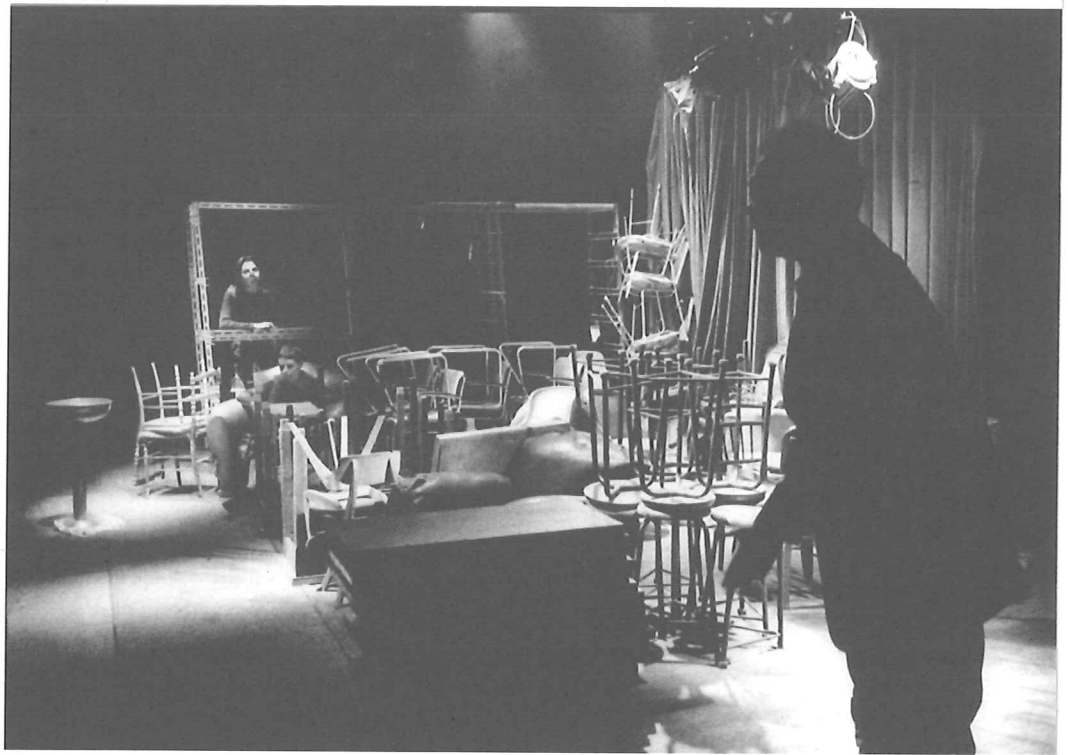

iets later hetzelfde lot beschoren is. De geschiedenis blijkt een opeenvolging van verschillende 'waardenconstellaties'. Het is noodzakelijk om bestaande waarden constant te overdenken en eventueel te herdenken. Zich zelfgenoegzaam vastklampen aan verworven inzichten en de blik afwenden, is fataal.

In Stans encenering ontbreekt helderheid. Door het gebruik van contactmicrofoons en vooral door de meervoudige rollen die de meeste acteurs vertolken, worden de verschillen tussen de personages grotendeels opgeheven. Jolente De Keersmaecker als Danton moet opboksen tegen de 'massa'. De argumenten van vriend en vijand zijn niet meer uit elkaar te houden. Standpunten vervagen. Het individu verliest elk houvast. Met *Dantons Dood* blijkt dat ook voor Tg Stan theorie en praktijk kunnen botsen. Wat rond de tafel wellicht erg boeiend leek, verliest op de scène veel van zijn aantrekkingskracht. De voorstelling is vrij een-tonig, en ook het tempo zit fout. Büchners werk is een poëtisch-filosofische tekst die zich niet laat brengen zoals een *comedy of manners*. Elkaar aan een razend tempo verbaal de loef afsteken – iets waar de Stan-leden briljant in zijn – kan hier niet. Een alternatief bleek niet tijdig voorhanden. Het feit dat Tg Stan voor deze schitterende – maar, toegegeven – moeilijk opvoerbare tekst kiest, helpt om hun ander werk te begrijpen.

De Laatste is een compilatie van de pluspunten uit beide voorstellingen, en dat in het kwadraat. Het resultaat is een gelaagde voorstelling, een schoolvoorbeeld van hoe een 'historische tekst' door zijn zeggings een net aan nieuwe betekenissen kan ontsluiten die gebonden zijn aan een actueel tijds kader. Gorki schreef zijn tekst in de nasleep van de Russische (mislukte) revolutie van 1905. Tg Stan speelt hem in de nasleep van de opstanden in Los Angeles en Las Vegas, door de media en het Gezag steevast 'rellen' genoemd. Die opstanden zijn een reactie op de economische regressie die een steeds zwaardere tol eist bij het zwarte deel van de bevolking: tijdens de laatste twee jaren van de regressie is de werkloosheid verdrievoudigd. Het aantal daklozen in Los Angeles neemt schrikbarend toe, en veel schoolplichtige jongeren zoeken een job omdat hun ouders zonder werk zitten. Een tweede reden is het racistische en gewelddadige optreden van de politie dat door hogerhand getolereerd

De Laatste, Stan / Bert Nienhuis

wordt, met als bekendste voorbeeld de Rodney King-zaak: een jonge zwarte wordt door vier agenten in elkaar geslagen, een video-amateur registreert de feiten, toch worden de vier daders in eerste instantie vrijgesproken. Ook hier is de rol van de media discutabel: gegevens over wangedrag van politie worden nauwelijks vrijgegeven. Ook de amusementsmachine van Hollywood probeert het imago van de *cop* hoog te houden. Denken we maar aan het recente kassucces *Speed*, waarin een schitterende Keanu Reeves een agent van het Los Angeles Police Department vertolkt die een multiraciaal bevolkte bus redt uit de handen van een psychopaat. Of aan *Hill Street Blues*, *Miami Vice*, *NYDP Blue*. Al decennia lang verschijnt de flik in een gedaante die varieert van mens tot held met als meest populaire variant de menselijke held.

Het meest verspreide 'apparaat' dat al deze mistoestanden systematisch aan de kaak stelt, is de zwarte rap en hip hop scene met artiesten als Ice T, Body Count, Public Enemy, Paris en Ice Cube. Tg Stan is zich bewust van het onrecht en de problemen die verscholen zitten achter een façade van mediale en politieke verhulling. Het erkent ook de rol van voorge-noemde muzikanten in het onthullen en aanklagen van deze toestanden. Het is dan ook niet toevallig dat Stans adaptatie van Ibsens aanklacht tegen vooral media

en politiek – *Een vijand van het volk* – plots *JDX - A Public Enemy* heet, terwijl de officiële Engelse vertaling *An Enemy of the People* luidt.

In *De Laatste* zit geen enkel 'goed' personage: ze zijn zwak (oom Jakorev, moeder en zoon Pjotr) en/of onnozel (dochter Vera) en/of over-verbitterd (dochter Ljuba) en/of verdorven (zoon Alexander, dochter Nadja, haar echtgenoot Pavel), en allemaal zijn ze hypocriet. Mevrouw Sokolova, de moeder van de onterecht beschuldigde revolutionair, zou het voordeel van de twijfel krijgen, ware er niet de wijze waarop zij haar handelingen legitimeert met haar moederschap. Dit wekt in Stans zeggings wantrouwen op, waarover later meer. Het meest weerzinwekkende personage blijft de familievader, Ivan Kolomizev. In de eerste versie van *De Laatste*, zoals ze gespeeld werd tijdens het KunstenFESTIVALdesArts, vertolkte Matthias de Koning deze rol. Ivan Kolomizev was toen een wat ambigue figuur. In de vertolking van Frank Verduyssen valt alle twijfel weg: Ivan is een schoft. Hij is de *cop* die jongeren neerslaat en afmaakt, hij is één van die brutale 'ordehandhavers' die Ice-T en Body Count viseren in *Cop Killer*, een nummer dat onder druk van de overheid door de platenfirma uit de handel werd genomen. Ice-T noemt het nummer 'a protest record – a warning, not a